

Наташа Д. Ајџановић, Катја М. Јуршић Хузјан

ajdzanovic@neobee.net

huzjan@eunet.rs

(Филозофски факултет – Русистика, Нови Сад)

РУСКИ ЈЕЗИК ПО ИЗБОРУ НА ФИЛОЗОФСКОМ ФАКУЛТЕТУ У НОВОМ САДУ – ПРЕ И ПОСЛЕ БОЛОЊСКЕ РЕФОРМЕ

САЖЕТАК

Рад представља преношење искустава у спровођењу тзв. болоњске реформе у оквиру предмета Руски језик по избору на Одсеку за славистику Филозофског факултета у Новом Саду.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: руски језик као страни, болоњска реформа.

Методички
Видици

Циљ овог рада јесте представљање актуелног стања у изучавању предмета Руски језик по избору на Филозофском факултету у Новом Саду, с освртом на стање пре тзв. болоњске реформе, тј. свих оних процеса који проистичу из Болоњске декларације и који се тичу реформе система високог образовања у Републици Србији. За потребе овог рада коришћени су План и програм из школске 2000/2001. и План и програм из школске 2006/2007. године.

На самом почетку ваља истаћи да је Руски језик као предмет по избору понуђен студентима свих седамнаест студијских група Филозофског факултета у Новом Саду, међу којима има како филолошких тако и нефилолошких група. Пре болоњске реформе у оквиру овог предмета студенти су разврставани на почетни или продужни курс. Важно је напоменути да њиховом разврставању у поменуте групе није претходило никакво дијагностичко тестирање, него су студенти разврставани искључиво на основу чињенице да ли су током свог претходног школовања учили руски језик или нису.

Настава почетног курса руског језика као предмета по избору трајала је четири семестра (током прве две године студија, закључно са четвртим семестром), с недељним фондом часова 2+2, тј. два часа предавања и два часа вежбања. Циљеви почетне наставе били су следећи: овладавање продуктивним и рецептивним говорним вештинама – говорењем, слушањем, читањем и писањем, усвајање лексике обухваћене текстовима из уџбеника и темама за конверзацију и упознавање са основним културолошким елементима. Од парцијалних циљева били су наведени: усвајање правилног изговора, овладавање техником читања, савладавање основа ортографије, као и упознавање са основним карактеристикама система савременог руског језика и језичких структура потребних за комуникацију на једноставне разговорне теме. Као дугорочни циљ на почетном курсу било је истакнуто и оспособљавање студената за самостално читање стручне литературе уз коришћење речника, лексикона и других приручника. Нажалост, прокламованим циљевима није било могуће у потпуности одговорити из више објективних и субјективних разлога. Наиме, као основни уџбеник више од 20 година коришћен је уџбеник аутора М. Даутовића *Руски*

за свакој (Загреб, 1970) који је, с обзиром на напредак методике наставе руског језика, а посебно на коренисте политичке и социјално-економске промене у бившем Совјетском Савезу, односно Руској Федерацији, у великој мери био застарео већ осамдесетих година прошлог столећа, а поготово на самом његовом крају, крајем деведесетих година.

Провера знања на почетном курсу обухватала је усмену проверу у виду колоквијума после другог семестра и испит после четвртог семестра, који се састојао из писменог и усменог дела. Писмени део испита састојао се углавном од задатака типа допуњавања изостављених облика, био је усмерен искључиво на проверу познавања граматике, и то најчешће на проверу степена усвојености изузетака од правила. На усменом делу испита пак проверавана је техника читања познатих текстова, као и вештина студената да одговоре на постављена питања у вези са прочитаним текстом. У оквиру конверзације студенти су усмено излагали материјал који би припремили на унапред договорене теме, а у складу са темама обухваћеним уџбеником.

У оквиру продужног курса постојала је диференцијација на филолошке и нефилолошке групе, док на почетном курсу сличне поделе није било. Настава се изводила такође током четири семестра (током прве две године студија, дакле закључно са четвртим семестром), с истим недељним фондом часова као и на почетном курсу (2+2). Циљеви наставе разликовали су се у зависности од тога да ли се ради о настави руског језика за филолошке или нефилолошке групе. Тако је циљ наставе руског језика на продужном курсу за филолошке групе пре свега обухватао даље развијање говорних вештина и навика које треба да допринесу теоретском и практичном оспособљавању студената да се служе стручном и научном литературом на руском језику уз помоћ речника, као и да стекну комуникативну компетенцију. Тежиште наставе било је на унапређивању рецептивних вештина и навика. За нефилолошке групе усвајање теоријских знања било је предвиђено у ужем обиму у односу на филолошке групе, а лексика је спецификована одабиром одговарајуће стручне тематике. Треба истаћи да су комуникативни циљеви били више прокламативно изражени него што их је било заиста могуће оствари-

ти због непостојања адекватних савремених уџбеника и коришћења претежно застарелих наставних метода. Наиме, за наставу руског језика на филолошким групама коришћена је *Хрестиоматија руских књижевних џексцова* (А. Терзић, Б. Трбојевић Керечки, Научна књига, Београд, 1989), док је за наставу на нефилолошким групама коришћена *Збирка џексцова на руском језику за стиуденте I и II године нефилолошких група* (В. Јовин, К. Јуршић Хузјан, С. Перкучин, Нови Сад, 1995). Док је на почетном курсу још и било покушаја да студенти у неким симулираним комуникативним ситуацијама практично примене стечена знања, на продужном курсу се настава дуго времена базирала углавном на одавно застарелом граматичко-преводном методу.

Провера знања и на овом курсу организована је тако да је после другог семестра вршена усмена провера у виду колоквијума, а после четвртог семестра полагањ је испит, који се састојао из писменог и усменог дела. Писмени део испита састојао се и овде од задатака типа допуњавања изостављених облика и од превођења делова текстова који су претходно били обрађивани на часовима. Самим тим, степен формираности говорних вештина као што су говорење, разумевање прочитаног непознатог текста, а поготово разумевање текста на слух и писање били су изван поља провере. На усменом делу испита проверавана је опет техника читања и то познатих текстова, поново превођење, овог пута усмено, и, евентуално, препривавање или одговори на наставникова питања у вези са прочитаним текстом. Што се оцењивања тиче, резултати колоквијума и на почетном и на продужном курсу нису изражавани бројчаном оценом, него само са „положио” или „није положио”, док је оцена на испиту представљала средњу оценом изведену од оцена добијених на писменом и усменом делу испита.

Болоњска реформа је унела значајне промене у наставу Руског језика као предмета по избору. Пре свега, предвиђено је да се настава одвија модуларно и да сваки модул (курс) траје два семестра. При томе, студент може наредни курс да настави без паузе (уколико је, наравно, положио претходни) или да одабере неки нови језик. Предмет Руски језик по избору по новом реформисаном плану и програму понудио је четири нивоа курсева и то: Руски језик 1 – елементарни ни-

во, Руски језик 2 – основни ниво, Руски језик 3 – нижи средњи ниво и Руски језик 4 – средњи ниво. Неопходно је истаћи да се због потреба планова и програма студијских група, чији студенти су бирали Руски језик, план и програм нашег курса мењао, тако рећи, у ходу. Једна од тих промена уведена је на нивоу целог факултета (кад је реч о страним језицима по избору), а то је провера знања у виду писменог испита после сваког одслушаног семестра, те је тако сваки ниво имао два испита који су именовани на следећи начин: А1.1, А1.2 (елементарни ниво), А2.1, А2.2 (основни ниво), Б1.1, Б1.2 (нижи средњи ниво) и Б2.1, Б2.2 (средњи ниво). При томе ваља истаћи да слово и прва цифра у имену означавају ниво, а друга цифра је ознака семестра. У диференцирању нивоа руководили смо се, у мери у којој је то било могуће, документом Савета Европе под називом *Заједнички европски оквир за живе језике – учење, настава, оцењивање* (Подгорица, 2003).

Промене су се одразиле и на недељни фонд часова, не у погледу његовог обима већ структуре; наиме, он је сада 0+4, што значи да се на часовима страног језика акценат ставља на вежбања која с једном групом студената изводи само један лектор. Иако се, дакле, тежиште налази на формирању комуникативних вештина и навика, на часовима вежбања сваки лектор ипак презентује и систематизовани преглед појава и законитости из области појединих језичких аспеката у обиму предвиђеном програмом.

Следећа значајна новина јесте та што је уведено прелиминарно дијагностичко тестирање студената који су руски језик учили током претходног школовања. На основу постигнутих резултата студенти се разврставају у групе према нивоима владања језиком. Студенти који никада нису учили руски језик укључују се аутоматски у једну од група елементарног нивоа. Значајне промене уведене су и у начин провере знања: испит се и даље састоји из писменог и усменог дела, али за разлику од дотадашњег начина провере, уведене су предиспитне обавезе које сваки студент мора да задовољи пре изласка на коначни испит. Наиме, свака предиспитна обавеза носи одређени број бодова који се на крају збрајају са освојеним бодовима на финалном тесту и дају коначну оценом. Новина је и да су уведени парцијални, тј. контролни тестови који се полажу током семестра, а уко-

лико студент не положи парцијални тест, он полаже интегрални тест на крају семестра. Парцијални тестови се, дакле, не понављају и не пријављују се посебно. Парцијални тестови носе 20% коначне оцене, ангажовање студента у настави и редовно похађање наставе доноси следећих 10%, усмена презентација (излагање или разговор на једну од унапред договорених тема) доноси још 10%, а завршни испитни тест целих 60% коначне оцене. Сматра се да је студент позитивно урадио тест ако има најмање 55% тачних одговора. Прецизно је утврђен и начин оцењивања у односу на постигнуте проценте тачних одговора: 55–64 % оцењује се оценом 6, 65–74% оценом 7, 75–84% оценом 8, 85–94 % оценом 9 и, коначно, 95–100 % оценом 10. Захваљујући томе што су нам од 2005. године постали доступни званични тестови Министарства образовања и науке Руске Федерације, тестови за проверу степена усвојености знања, вештина и навика квалитативно су другачији у односу на оне пре реформе и омогућују да се објективније и свеобухватније провере и оцене стечене компетенције студената. Наиме, приликом израде тестова лектори се у великој мери ослањају на те званичне тестове. Тако је, између осталог, на вишим нивоима уведена провера вештине аудирања, а на свим нивоима је увршћена и провера разумевања непознатог писаног текста, а не превођење делова познатог, на часу обрађиваног текста, што је раније била пракса.

Овакве промене су, природно, последица делимично измењених циљева наставе као и увођења нових савремених уџбеника. Циљеви наставе руског језика на елементарном нивоу подразумевају формирање продуктивних и рецептивних говорних вештина на датом нивоу и то уз примену комуникативно-когнитивног метода. Овладавање коректним руским изговором и техником читања, као и савладавање ортографије, усвајање лексичког минимума обухваћеног текстовима из уџбеника и темама за конверзацију, а такође упознавање са основним карактеристикама система савременог руског језика и усвајање језичких структура неопходних за комуникацију на ограниченом кругу тема и ситуација – исто тако представљају циљеве који су стављени пред наставнике и полазнике елементарног нивоа. Унете су новине и у погледу уџбеника. Наиме,

од краја деведесетих година прошлог столећа, када је нагло повећано интересовање за учење руског језика, па самим тим и потражња за савременим уџбеницима, појавио се у Русији велики број нових, занимљивих савремених уџбеника руског језика за странце, који су нам постали доступни. Ти уџбеници садрже живу, актуелну тематику и савремену разговорну лексичку, а такође обиље комуникативно оријентисаних вежбања, што је велика новина у поређењу са претходном генерацијом уџбеника, како домаћих тако и руских аутора.

Као основни уџбеник за елементарни ниво користи се уџбеник Л. В. Миллер, Л. В. Политова, *Жили-были – 28 уроков русскојоу языка для начинающих*, Санкт-Петербург, 1998. Овај уџбеник прати радна свеска, као и компакт-диск, што умногоме олакшава рад и студентима и лекторима. Како би студентима било олакшано праћење курса, у обавезну литературу је додат и речник-минимум, састављен према овом уџбенику, а који су приредиле ауторке овог рада.

Прелазак на сваки следећи ниво учења руског језика као предуслов подразумева да су студенти или положили претходни ниво или на основу дијагностичког теста показали знање за дати ниво. Ниво А2 или основни ниво за циљ поставља богаћење и систематизацију инвентара језичких јединица, проширивање круга тема и ситуација, богаћење лексичког фонда, као и већу аутоматизацију стечених знања, навика и умења. Основни уџбеник за овај ниво учења јесте Л. В. Миллер, Л. В. Политова, *Жили-были – 12 уроков русскојоу языка – базовый уровень*, Санкт-Петербург, 2005. уз препоруку коришћења неког од двојезичних речника руског језика. И у оквиру овог уџбеничког комплета постоји радна свеска, као и аудио материјал.

Од полазника Б1 или нижег средњег нивоа очекује се даље развијање језичких вештина, разумевање звучног и писаног текста и постизање комуникативне компетенције на нижем средњем нивоу. Студенти би такође требало на овом курсу да се у ширем обиму упознају са садржајима руске свакидашњице, културе, обичаја, па и географског положаја Руске Федерације. На овом нивоу за циљ се поставља и усвајање лексике и израза из руског стандардног језика обухваћених текстовима из уџбеника и темама за конверзацију, а исто тако усмено и писмено изражавање на нижем средњем нивоу.

Као основни уџбеник првобитно је био препоручен само уџбеник С. Бабовић, *Руски језик 2*, Војноиздавачки и новински центар, Београд, 1993. (лекције 41–60), а од 2010/11. год., уз одобрење Наставно-научног већа, уведен је и уџбеник В. Е. Антонова, М. М. Нахабина, А. А. Толстых, *Дороѝа в Россию – учебник русскоѝо языка (ѝервый уровень – I)*, Санкт-Петербург, Златоуст, 2006.

Средњи ниво (Б2) јесте ниво који ретко који студент успе да упише на основу показаног знања на дијагностичком тесту. Ради се, дакле, о веома малом броју студената и то оних који су, положивши ниво Б1 после два семестра учења на факултету, по аутоматизму прешли на следећи ниво. Од полазника овог курса очекује се да по његовом завршетку формирају вештине усменог и писменог изражавања, као и да користе лексику и изразе везане за одређене тематске целине који се односе на руску културу и свакодневни живот, као што су, на пример, уметност, књижевност, медији, систем образовања, животна средина и сл. На основу досадашњег искуства, а с обзиром на чињеницу да се наставни садржаји од нижих ка вишим нивоима проширују и продубљују у виду концентричних кругова, можемо рећи да је не-реално очекивати да студенти савладају курсеве виших нивоа руског језика за исто време и са истим фондом часова као и елементарни ниво, поготово имајући у виду чињеницу да се настава и даље изводи у групама које, услед своје бројности, превазилазе све нормативе постављене за овакву врсту наставе. Од студената се, сем тога, очекује да на рецептивном нивоу усвоје и вокабулар стручних и научних текстова из области уже струке, међутим, пошто актуелни уџбеници за тај ниво не садрже диференциране стручне текстове – ни тај циљ засад није могуће у потпуности реализовати. Уџбеници који студенте воде кроз овај ниво владања језиком јесу: С. Бабовић, *Руски језик 2*, Војноиздавачки и новински центар, Београд, 1993. (лекције 61–80) и В. Е. Антонова, М. М. Нахабина, А. А. Толстых, *Дороѝа в Россию – учебник русскоѝо языка (ѝервый уровень – II)*, Санкт-Петербург, Златоуст, 2006.

На основу свега што смо до сада изнели, можемо закључити да је настава Руског језика – предмета по избору од увођења болоњске реформе до данас у великој мери унапређена како у погледу диференцијације нивоа учења језика, иновираних циљева и садр-

жаја наставе формулисаних у програмима за поједине нивое, тако и у погледу коришћења нових савремених уџбеника, али и наставних средстава, којима је наш факултет у последњих неколико година заиста одлично опремљен. На питање да ли и у којој мери успевамо да реализујемо све предвиђене циљеве у настави Руског језика – предмета по избору, одговор би био могућ тек на основу опсежније и дубље анализе.

ЛИТЕРАТУРА

- *Наставни план и програма*, Студијска група Руски језик и књижевност, Филозофски факултет, Нови Сад, 2006/2007.
- *Наставни план и програма*, Студијска група Руски језик и књижевност, Филозофски факултет, Нови Сад, 2000/2001.
- *Заједнички европски оквир за живе језике. Учење, настава, оцењивање*. Подгорица, 2003.
- *Образовательная программа по русскому языку как иностранному. Предвузовское обучение. Элементарный уровень. Базовый уровень. Первый сертифициционный уровень*. Издательство Российского университета дружбы народов, Москва, 2001.
- Кончаревић, К. (2002). *Савремени уџбеник страниѝо језика: структура и садржај*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Кончаревић, К. (2004). *Савремена настава рускоѝо језика: садржаји, организација, облици*. Београд: Славистичко друштво Србије.

Nataša D. Ajdžanović i Katja M. Juršić Huzjan

RUSSIAN AS AN ELECTIVE COURSE AT FACULTY OF PHILOSOPHY IN NOVI SAD – BEFORE AND AFTER THE BOLOGNA PROCESS

Summary

This paper is aimed at bringing teaching experience in teaching Russian as a foreign language at Department of Slavistics, University of Novi Sad, as regards so-called the Bologna Process.

Key words: Russian as a foreign language, the Bologna Process.